THE CONCEPT OF ASPECT IN ROMANIAN SPECIALTY WORKS

Magdalena Iurescu

PhD Student, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract:The problem concerning the existence of verbal aspect in Romanian language worked up an appetite interest to linguists, especially beginning with the second half of the 20th centuri. If in the works written between the wars there was little reference to this subject, the aspectual values being related to verbal tenses, once the first normative grammar of the Romanian Academy appeared in 1954, various solutions regarding this question were proposed. The paper describes the main points of view concerning the concept of verbal aspect in Romanian specialty works, stressing upon the period that followed the appearance of the first normative grammar in 1954, for which three directions can be identified. Most of researchers embraced the solution proposed by the Grammar of the Academy, according to which Romanian language is not characterized by a system of formal oppositions, proper to the expression of the grammatical category of aspect; aspectual values are expressed lexically, syntactically or within the temporal system. A second point of view, sustained by less numerous linguists, refers to the fact that inchoativity, durativity or resultativity are expressed by the lexical category Aktionsart, whereas the grammatical category of aspect, expressed by a specialized system of morphemes, does not exist in Romanian language. Last but not least, a newer direction pleads in favour of the existence of the grammatical category of aspect in Romanian, which is related to a series of semantic features of the entire verb phrase. The opinions concerning the verbal aspect in Romanian are still controversial because of the way the concept of „grammatical category" is defined, understood as a system of specialized morphemes that describes a grammatical meaning and characterizes a certain part of speech or as a series of semantico-grammatical features that characterizes the entire phrase.

Keywords:grammatical category, aspect, Aktionsart, means of expressing aspectual values, Romanian specialty works.

Problema existenţei aspectului verbal în limba română a suscitat interesul cercetătorilor, mai ales începând cu cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea. În

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

perioada interbelică, cercetători precum Sextil Puşcariu, E. Petrovici, P. Skok şi Al. Rosetti fac referiri sporadice privitoare la acest concept, fiind pus în legătură cu influenţa slavă asupra limbii române. (Cf. Mişan, 1970, p. 131.) După apariţia primei lucrări cu caracter normativ a Academiei Române în 1954, se conturează mai multe direcţii în abordarea acestei probleme. O primă direcţie, propusă chiar de autorii *Gramaticii* Academiei, are în vedere ideea conform căreia în limba română nu există categoria gramaticală a aspectului, însă valorile aspectuale se exprimă prin alte mijloace nespecializate.Un al doilea punct de vedere, susţinut de un număr redus de reprezentanţi, este acela că modul de desfăşurare a acţiunii se exprimă prin categoria lexicală *Aktionsart,* iar aspectul, categorie gramaticală prin excelenţă, nu există în limba română.Nu în ultimul rând, se conturează o direcţie mai nouă care admite existenţa categoriei gramaticale a aspectului în limba noastră ce se exprimă prin mijloace variate şi priveşte semnificaţia întregului grup verbal.

Majoritatea cercetătorilor susţin, în mai mare sau în mai mică măsură, ideile propuse de *Gramatica* Academiei. Autorii acestei lucrări (vom utiliza ediţia a doua din 1963) nu admit existenţa categoriei gramaticale a aspectului în limba română. Ei definesc conceptul de *categorie gramaticală* ca fiind o serie de „modificări formale prin care se exprimă noţiunile morfologice fundamentale". (*Gramatica limbii române,* 1963, p. 36.)Prin urmare, deoarece limba română nu dispune de un sistem de opoziţii formale proprii acestei *noţiuni morfologice,* nu se poate vorbi de o categorie gramaticală a aspectului. Totuşi, ei nu neagă existenţa aspectului în limba română, care se exprimă prin mijloace nespecializate: „Limba română nu are categoria morfologică a aspectului la verb, întrucât caracterul perfectiv sau imperfectiv al unei acţiuni nu se exprimă într-o formă organizată: aspectul se exprimă în limba noastră fie prin mijloace lexicale (*a merge* faţă de *aumbla*),destul de rar prin formaţii cu prefixe (*a adormi* faţă de *a dormi*), fie prin îmbinări cu verbe care exprimă lexical ideea de începere, continuare sau terminare a acţiunii (*începe a plânge*), prin unele valori ale timpurilor (imperfectul faţă de perfectul simplu)". (*Ibidem,* p. 40.)Valorile aspectuale exprimate de unele timpuri ale indicativului sunt numite *nuanţe* ale timpurilor *de bază.* (Cf. *ibidem,* p. 234.) De exemplu, imperfectul exprimă o acţiune care „se situează în trecut şi e durativă", (*Ibidem,* p. 236.) iar perfectul – „o acţiune petrecută şi încheiată în trecut".(*Ibidem,* p. 238.)Timpurile relative ale indicativului (mai mult ca perfectul şi viitorul anterior) exprimă acţiuni *încheiate,* anterioare altor evenimente din trecut sau viitor. (Cf. *ibidem,* p. 239 şi 241.) Verbelor care

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

intră în îmbinări lexicale cu alte verbe exprimând aspectul (*a începe, a continua* etc.) nu li se admite încă statutul de *semiauxiliare* sau *auxiliare*, autorii acestei gramatici susţinând doar existenţa *auxiliarelor de modalitate:* „În limba română există posibilitatea de a reda, cu ajutorul anumitor verbe, modalitatea şi aspectul. Atât verbele de modalitate, cât şi cele de aspect se disting prin conţinutul semantic corespunzător celor două semnificaţii. Cele de modalitate se disting uneori şi prin anumite caracteristici gramaticale. Întrucât, dintre cele două clase de verbe menţionate, numai cele de modalitate sunt caracterizate din punct de vedere gramatical, în gramatică ne vom ocupa numai de ele". (*Ibidem,* p. 204.) Printre caracteristicile gramaticale ale verbelor auxiliare de modalitatese numără formarea, împreună cu un verb la conjunctiv, infinitiv sau supin, unei structuri complexe unitare din punctul de vedere al semnificaţiei, în care auxiliarul de modalitate poartă informaţia gramaticală, iar regentul – pe cea semantică; referirea auxiliarului de modalitate la subiectul verbului regent, când are formă de conjunctiv; sensul abstract, diferit de cel al predicativului, al unor auxiliare de modalitate; posibilitatea intercalării unor adverbe sau pronume între auxiliar şi regent. (Cf. *ibidem,* p. 204-205.)

În opinia academicianului Alexandru Graur, categoriile gramaticale reprezintă „modificările suferite de cuvinte în flexiune".(Graur, 1973, p. 35.)El defineşte aspectul ca fiind „acţiunea exprimată diferit după cum e, în curs de executare, începută, terminată, repetată etc".(*Ibidem,* p. 128-129.) Limba română nu are categoria gramaticală a aspectului pentru că nu dispune de un sistem organizat prin care verbele îşi modifică forma. Totuşi, autorul identifică *urme de aspect în româneşte*[1], exprimate la nivel lexical, prin sensul unor verbe (*a afla/a şti, a se aşeza/a şedea, a porni/a umbla, a merge/a ajunge* etc.), prin derivarea cu prefixe (prefixul *a-*, în perechea *a adormi/a dormi,* dar şi alte prefixe utilizate regional: *pre-, pro-, do-* sau *ză-*), prin *adăugarea de cuvinte* (*e pe cale de a, începe să, isprăveşte de, e gata să* etc.) sau la nivel morfologic, prin valorile unor timpuri verbale (imperfectul şi prezentul exprimă acţiuni durative, în timp ce perfectul – acţiuni momentane).(Cf. Graur, 1973, p. 129 şi Graur, 1969, p. 325-326.)

În numeroase lucrări, cercetătoarea Valeria Guţu Romalo îşi expune opiniile conform cărora aspectul se exprimă prin mijloace lexicale sau prin unele valori temporale, neadmiţând existenţa semiauxiliarelor de aspect. Aspectul este privit ca *un element secundar* al categoriei gramaticale a timpului. El nu poate fi considerat o categorie

[1] *Sintagmă preluată după titlul articolului Urme de aspect în româneşte, în „Limba română", XVIII, 4, 1969, p. 325-326.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

gramaticală de sine stătătoare pentru că nu exprimă opoziţii formale bine reprezentate la toate modurile şi timpurile. Ca trăsătură secundară a timpului, aspectul face referire la „caracterul desăvârşit sau nedesăvârşit al acţiunii”.(Iordan, Guţu Romalo, Niculescu, 1967, p. 225.) Singurul timp în cadrul căruia se manifestă opoziţiile aspectuale perfectiv-imperfectiv este trecutul indicativ: imperfectul se opune, prin *caracterul neîncheiat,* perfectului şi mai mult ca perfectului, acestea din urmă exprimând o acţiune *încheiată.* Prezentul tuturor modurilor este indiferent faţă de opoziţiilede aspect. El poate exprima atât acţiuni durative, cât şi punctuale fără a-şi modifica forma, acest lucru datorându-se contextului şi trăsăturilor semantice ale verbelor. La viitor există opoziţii formale, însă acestea privesc raportul temporal de anterioritate. Dacă viitorul I exprimă o acţiune posterioară momentului vorbirii care poate fi încheiată sau neîncheiată, viitorul anterior indică o acţiune posterioară momentului enunţării, anterioară altei acţiuni posterioare, având întotdeauna caracter desăvârşit. Aşadar, acesta din urmă are o trăsătură aspectuală constantă, însă nu este relevantă în cadrul opoziţiilor formale. Trecutul celorlalte moduri este reprezentat doar de o singură formă şi se caracterizează prin perfectivitate. Spre deosebire de prezent, care poate arăta atât acţiuni cu caracter încheiat cât şi neîncheiat, trecutul nu este indiferent faţă de valorile aspectuale, însă nu are suficiente realizări prin care să exprime cel puţin o opoziţie formală care vizează aspectul. (Cf. *ibidem,* p. 225-226 şi p. 236-237.) Ideea de aspect poate fi exprimată şi prin construcţii sintactice alcătuite din verbe cu sens incoativ, continuativ sau terminativ (*a începe,a prinde,a se pune, a porni, a se apuca, a continua, a urma, a înceta, a isprăvi, a sfârşi, a termina, a se opri, a conteni* etc.) şi un verb la conjunctiv, infinitiv sau supin. Se observă că cele mai multe verbe denumesc valorile incoativă şi terminativă, aceasta pentru că timpurile verbale exprimă mai mult ideea de durată. La fel ca în *Gramatica limbii române,* autoarea nu admite faptul că verbele aspectuale din construcţiile menţionate sunt semiauxiliare deoarece nu există nici un fapt gramatical care să exprime unitatea elementelor componente. (Cf. Guţu Romalo, 1961, p. 3 ş. urm.) Un alt procedeu sintactic de exprimare a aspectului, ce caracterizează limba populară, este repetiţia. Prin acest procedeu se exprimă ideea de durată. Spre deosebire de imperfect care exprimă o acţiune durativă neîncheiată, repetiţia implică ideea de acţiune durativă încheiată. (Cf. Guţu Romalo, 1960, p. 487 ş. urm.)

În *Gramatica de bază a limbii române,* Ion Coteanu adoptă o poziţie similară celei din *Gramatica* Academiei. Caracterizând fiecare timp în parte, acesta surprinde câteva dintre valorile aspectuale de bază. La indicativ de exemplu, prezentul exprimă o acţiune

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

care se petrece de obicei, imperfectul arată o acţiune care se repetă în trecut, iar perfectul simplu şi compus redau acţiuni încheiate înaintea momentului vorbirii. (Cf. Coteanu, 1993, p. 183 *passim.*)Atunci când clasifică verbele din punct de vedere semantic, un criteriu de repartizare priveşte *modul de desfăşurare a acţiunii.* În acest sens, se disting verbe durative, momentane, iterative. (Cf. *ibidem,* p. 158 ş. urm.) Poziţia lui Coteanu în ceea ce priveşte semiauxiliarele de aspect este ambiguă. Mai întâi, autorul împărtăşeşte opinia formulată în *Gramatica* Academiei, conform căreia nu există semiauxiliare de aspect. Verbe precum *a începe, a da, a apuca* etc. se diferenţiază de semiauxiliarele de mod pentru că exprimă aceeaşi persoană cu subiectul, în timp ce semiauxiliarele modale pot sta la persoana a treia indiferent de subiect. (Cf. *ibidem,* p. 163.) Deşi nu admite existenţa semiauxiliarelor de aspect într-un paragraf anterior, în capitolul despre sintaxă autorul menţionează că şi verbele aspectuale alcătuiesc, împreună cu un verb la conjunctiv, infinitiv sau supin, predicatul verbal complex. (Cf. *ibidem,* p. 246-247.)

Considerând conceptul de *categorie gramaticală* ca fiind „expresia lingvistică a unor categorii logice”,(Iordan, 1956, p. 238.) academicianul Iorgu Iordan pledează pentru inexistenţa categoriei gramaticale a aspectului. El este de părere că trebuie să existe o corespondenţă formală între raporturile logice dintre idei. (Cf. *ibidem.*) Categoria gramaticală a timpului exprimă două valori: temporală şi aspectuală. Valoarea aspectuală se referă la „chipul cum prezintă vorbitorul acţiunea săvârşită de verb din punctul de vedere al duratei”.(*Ibidem,* p. 423.) În funcţie de context, timpurile verbale pot exprima *nuanţe* precum durativ, momentan, iterativ sau incoativ. Unele timpuri exprimă şi valori specifice (perfectul compus cu valoarea specializată de perfectiv). (Cf. *ibidem*) La nivel sintactic, există *un fel de semiauxiliare* (*a apuca, a înceta, a porni, a sfârşi* etc.), care *arată un anumit aspect.* (*Ibidem,* p. 409.) Deoarece au un rol ajutător, alcătuind predicatul alături de formele verbale nepersonale, aceste verbe pot fi numite semiauxiliare de aspect. (Cf. *ibidem.*)

În opinia cercetătoarei Mioara Avram, categoriile gramaticale desemnează „noţiunile morfologice fundamentale exprimate prin flexiune”.(Avram, 1986, p. 24.) Ea se pronunţă împotriva existenţei categoriei gramaticale a aspectului în limba română: „Aspectul, categorie specifică verbului în alte limbi, nu are forme de exprimare, dar există verbe cu sensuri lexicale aspectuale şi forme temporale cu valori aspectuale”.(*Ibidem,* p. 150.) În cadrul categoriei gramaticale a timpului, reprezentativă este opoziţia între imperfect şi celelalte timpuri ale trecutului: imperfectul indică o acţiune durativă sau

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7
BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

iterativă, iar perfectul simplu, perfectul compus şi mai mult ca perfectul – o acţiune încheiată. (Cf.*ibidem,* p. 165 *passim.*) La nivel lexical, autoarea identifică două tipuri de verbe caracterizate din punctul de vedere al valorilor aspectuale exprimate, în funcţie de care este influenţată folosirea timpurilor verbale: verbe *durative* (*a aştepta, a domni, a iubi, a lupta, a munci, a trăi, a umbla* etc.) şi *momentane* (*a adormi, a apărea, a deschide, a se îndrăgosti, a se naşte, a pleca, a tresări* etc.). (Cf. *ibidem,* p. 151-152.) La fel ca Iorgu Iordan şi Ion Coteanu, Mioara Avram se situează pe o poziţie la fel de şovăielnică în ceea ce priveşte semiauxiliarele de aspect. Ea le numeşte *verbe de aspect, considerate de unii semiauxiliare.* (*Ibidem,* p. 153.) Acestea arată începutul, continuitatea sau sfârşitul unei acţiuni (*a apuca, a continua, a isprăvi, a începe, a porni, a se porni, a prinde, a se pune, a sfârşi, a termina* etc.) şi intră în sintagme verbale alături de forme de conjunctiv şi infinitiv, uneori şi de participiu şi supin. Autoarea consideră că aceste verbe pot îndeplini singure funcţia de predicat, în ciuda insuficienţei lor semantice; există şi alte verbe caracterizate prin aceeaşi trăsătură, cum ar fi *a presta* şi *a provoca,* considerate de specialişti predicative.(Cf. *ibidem,* p. 264.)

În *Limba română contemporană,* lucrare scrisă de Iorgu Iordan şi Vladimir Robu, cercetătorul din urmă este de părere că prin conceptul de *categorie gramaticală* se înţelege „sensul gramatical sau valoarea gramaticală care se realizează ca opoziţii paradigmatice în flexiunea unităţilor,fiind semnificate prin morfeme din clase specifice sau se realizează ca poziţii funcţionale în schemele de relaţii sintagmatice”.(Iordan, Robu, 1978, p. 233.) În cadrul categoriei gramaticale a timpului se exprimă, prin sincretismul mărcilor, atât valori aspectuale, cât şi valori temporale. Fiecare timp gramatical are trăsături semantice aspectuale intrinseci şi nici una dintre actualizări nu poate fi indiferentă faţă de aceste valori. Astfel, prezentul poate exprima atât o acţiune încheiată cât şi una neîncheiată, imperfectul, doar o acţiune neîncheiată (se actualizează în două valori contextuale, durativă şi iterativă), perfectul şi mai mult ca perfectul arată o acţiune încheiată, Viitorul I – o acţiune nesăvârşită, iar viitorul II – o acţiune săvârşită. Prin urmare, autorul face distincţia, la nivelul formelor temporale, între aspectul perfectiv şi imperfectiv. (Cf. *ibidem,* p. 282 *passim.*) Aspectul poate fi indicat şi la nivel semantic, prin anumite verbe de acţiune, fiind durativ, preinceptiv, inceptiv, iterativ, reversiv, continuativ, terminativ (rezultativ). (Cf. *ibidem,* p. 440.) Nu în ultimul rând, aspectul se exprimă şi prin mijloace sintactice, cu ajutorul semiauxiliarelor de aspect, care, urmate de verbe la conjunctiv, infinitiv sau supin, intră în componenţa predicatului verbal compus (*a se apuca, a căuta, a*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

da, a începe, a încerca, a porni, a se porni, a prinde, a sta, a continua, a urma, a apuca, a conteni, a încânta, a isprăvi, a înceta, a mântui, a sfârşi, a termina). Aflându-se în această poziţie, aceste verbe s-au gramaticalizat şi au un sens aspectual abstract, indicând valori precum cea ingresiv-imperfectivă, durativ-imperfectivă sau terminativ-perfectivă. (Cf. *ibidem*, p. 450-451.)

O ultimă opinie asemănătoare celor expuse mai sus aparţine lui C. Dimitriu care este de părere că orice categorie gramaticală are un conţinut gramatical care se actualizează formal, realizându-se cel puţin o opoziţie internă: „Categoriile gramaticale reprezintă nişte datumuri, constând în expresia lingvistică a unor categorii logice, în sensul raporturilor stabilite de mintea omului între noţiuni care corespund raporturilor existente în realitate între entităţi şi caracteristicile acestora sau numai între caracteristicile entităţilor". (Dimitriu, 1999, p. 12 şi 283.) Situându-se pe aceeaşi poziţie ca şi specialiştii menţionaţi anterior, C. Dimitriu se pronunţă împotriva admiterii existenţei categoriei gramaticale a aspectului în română: „Încercarea de identificare a categoriei gramaticale a aspectului în limba română ar putea fi justificată de faptul că despre conţinutul aspectual (...) se poate vorbi la verbul românesc. Conţinutul, însă, nu este suficient pentru existenţa unei categorii gramaticale, ci, pentru a putea vorbi de o categorie gramaticală, pe lângă conţinut categorial, trebuie să existe şi o formă categorială. (...) considerăm că verbului românesc nu îi este proprie categoria gramaticală a aspectului". (Dimitriu, 1999, p. 484 şi Dimitriu, 1979, p. 236.) Valorile aspectuale exprimate la nivelul timpurilor se manifestă în opoziţia dintre imperfect, care exprimă o acţiune neîncheiată, şi perfect sau mai mult ca perfect, care exprimă o acţiune încheiată. (Cf. Dimitriu, 1999, p. 633 *passim* şi Dimitriu, 1979, p. 319 *passim*.) Combătând argumentele din *Gramatica* Academiei referitoare la inexistenţa semiauxiliarelor de aspect, specialistul ieşean consideră că în limba română există verbe cu sens aspectual care arată începutul acţiunii (*a începe, a apuca, a se apuca, a se porni, a porni* etc.), care arată continuarea acţiunii (*a continua* şi *a urma*) şi care arată sfârşitul acţiunii (*a termina, a înceta, a se opri, a opri, a isprăvi, a conteni, a sfârşi* etc.). Ca şi semiauxiliarele de modalitate, acestea constituie, alături de un verb regent la conjunctiv, infinitiv sau supin, o structură unitară, în care sensul de bază este dat de regent, iar sensul gramatical – de semiauxiliarul aspectual. Singura deosebire este de ordin semantic: semiauxiliarele de mod arată posibilitatea, necesitatea etc., iar cele de aspect – începutul, continuarea sau sfârşitul acţiunii. Dacă *unele* semiauxiliare de mod au sens modal abstract, diferit de cel predicativ, acest lucru se întâmplă şi cu *unele* semiauxiliare de aspect, (*a*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

prinde, cu sensul predicativ „a apuca ceva cu mâna", are sensul aspectual „a începe"; *a porni* sau *a se porni* au sensul predicativ „a pleca din locul unde se află", sensul lor aspectual fiind „a începe o acţiune de oarecare durată"). Alte caracteristici de ordin gramatical similare cu cele ale semiauxiliarelor modale sunt posibilitatea de a fi intercalate alte părţi de vorbire între regent şi verbul aspectual, precum şi capacitatea semiauxiliarelor de aspect de a avea un subiect comun cu verbul regent la conjunctiv. (Cf. Dimitriu, 1967, p. 297 ş. urm.)

O a doua direcţie, susţinută de un număr restrâns de specialişti clujeni, pledează pentru existenţa categoriei lexicale *Aktionsart* în română. Adepţii acestui punct de vedere consideră că aşa-numitele valori aspectuale, exprimate la nivel semantic, sintactic sau chiar în cadrul categoriei gramaticale a timpului, reprezintă valorilecategoriei lexicale *Aktionsart.* Aspectul este o categorie gramaticală prin excelenţă, care dispune de un sistem de morfeme specializate şi exprimă un conţinut aspectual. Cercetătorul Andrei Mişan este de părere că orice limbă dispune de categoria funcţional-semantică a aspectualităţii, prin care se exprimă „caracterul desfăşurării acţiunii verbale, în sensul larg al cuvântului".(Mişan, 1969, p. 71.) Aspectualitatea se actualizează la nivel morfologic, prin categoria gramaticală a aspectului exprimată de verb, la nivel lexical, prin categoria lexico-semantică *Aktionsart* ce caracterizează doar verbul, dar şi prin alte adverbe care exprimă iterativitatea, durativitatea, continuitatea etc., şi la nivel sintactic, prin topică sau prin anumite elemente de legătură care pot reda caracterul desfăşurării acţiunii. Prin urmare, verbul poate exprima categoria gramaticală a aspectului (care se actualizează cu valorile perfectiv/imperfectiv şi se concretizează într-un sistem de morfeme specializate ce exprimă aceste valori la orice mod şi timp verbal) şi categoria lexicală *Aktionsart* (care se actualizează cu numeroase valori – iterativ, incoativ, continuativ, terminativ, momentan, durativ etc. – şi se exprimă prin trăsăturile semantice ale verbelor). (Cf. *ibidem,* p. 65 ş. urm.) Nu orice limbă poate dispune de toate posibilităţile de actualizare a aspectualităţii. Dat fiind faptul că româna nu dispune de un sistem de morfeme proprii exprimării valorilor aspectuale, cercetătorul este de părere că limba noastră se caracterizează doar prin categoria lexico-semantică *Aktionsart,* specifică tuturor limbilor: „Limba română nu are categoria gramaticală (morfologică) a aspectului verbal, nu are nici „rămăşiţe" sau „elemente sporadice şi întâmplătoare de aspect". (...) Limba română cunoaşte numai categoria lexicală de *Aktionsart* (aspectul semantic, care este specific tuturor limbilor)". (Mişan, 1970, p. 143.)

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

Cercetătorul Ioan Pătruţ, comparând limbile slave cu cele romanice, constată că încercările unor specialişti de a susţine faptul că limba română ar fi moştenit aspectul din slavă sunt nefondate: „Ca şi alte limbi romanice, româna nu cunoaşte aspectul verbal. Lingviştii care susţin existenţa lui în limba română nu fac deosebire între aspect, categorie gramaticală, şi Aktionsart, categorie lexicosemantică". (Pătruţ, 1974, p. 90.) Un argument în favoarea acestei opinii este faptul că verbele perfective şi imperfective din slavă au acelaşi comportament morfologic în limba română. În opinia autorului, categoria gramaticală a aspectului indică opoziţiile perfectiv/imperfectiv prin morfeme specializate şi este prezentă în limbile slave şi germanice. Categoria lexico-semantică *Aktionsart* exprimă modul de desfăşurare a acţiunii, actualizat ca incoativ, continuativ, terminativ etc. şi nu dispune de mijloace morfologice specializate. O distincţie terminologică netă se face în limbile germană şi rusă: germ. *Aspekt/Aktionsart,* rus. *vid/sposob dejstvija.* (Cf. *ibidem,* p. 70 şi 97-98.)

Pe o poziţie intermediară se află Ivan Evseev, care, admite pentru limba română atât existenţa valorilor aspectuale, cât şi pe cea a categoriei lexicale Aktionsart şi a valorilor ei: „*Aktionsart* se găseşte într-o strânsă corelaţie cu aspectul gramatical căci valorile acestor două categorii se interferează în planul conţinutului. În unele limbi există concomitent ambele categorii. În acest caz, ele alcătuiesc împreună categoria funcţional-semantică a aspectualităţii. Categoria aspectualităţii este prezentă în orice limbă. Diferă doar de mijloacele prin care sunt redate diverse laturi aspectuale ale acţiunilor şi proceselor". (Evseev, 1974, p. 39.) Aspectul exprimă *gradul de realizare a acţiunii* (*Ibidem,* p. 38.) şi se concretizează în valorile perfectiv (arată o acţiune încheiată al cărei rezultat este cunoscut) şi imperfectiv (arată o acţiune în desfăşurare al cărei rezultat nu este cunoscut). Imperfectivul mai exprimă şi nuanţa iterativă, în timp ce perfectivul are o nuanţă noniterativă. Categoria lexico-semantică *Aktionsart* exprimă „anumite momente şi caracteristici ce se referă la faza iniţială a procesului, durata procesului, rezultatul procesului etc".(*Ibidem.*) *Aktionsart* este prezent în orice limbă şi se exprimă la nivel lexical, având valorile: inceptivă (numită şi incoativă sau ingresivă), care exprimă faza iniţială a acţiunii; durativă, care exprimă durata acţiunii; finitivă (numită şi terminativă sau rezultativă), care exprimă faza finală a acţiunii; iterativă (numită şi frecventativă), care exprimă repetarea unei acţiuni; semelfactivă, care exprimă acţiunea ca un act singular; reversivă (numită şi reduplicativă), care exprimă reluarea unei acţiuni anterioare. În limba română valorile aspectuale perfectiv/imperfectiv sunt redate morfologic, la nivelul

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7
BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

timpurilor verbale. Opoziţiile aspectuale au loc în cadrul timpurilor trecutului indicativ, imperfect/perfect simplu sau compus şi mai mult ca perfect. Valorile *Aktionsart* se exprimă la nivel lexical prin derivarea cu prefixe (*în-/îm-* – cu sens inceptiv –, *re-*, *pre-*, *pro-* – cu sens reversiv –, *do-* – cu sens finitiv rezultativ – etc.), la nivel sintactic, prin semiauxiliarele de aspect şi un alt verb la conjunctiv, infinitiv sau supin (*a începe, a se apuca, a se porni, a se pune* – cu sens inceptiv –, *a continua – cu sens durativ –, a termina,a sfârşi, a înceta, a încheia, a găti* – cu sens finitiv – etc.) sau prin repetiţia aceluiaşi verb şi la nivel semantic, prin semnificaţia unor verbe (*a începe, a se porni, a declanşa* – cu sens inceptiv –, *a termina, a epuiza, a se opri, a staţiona,*– cu sens finitiv – ,*a ciocăni, a ciripi, a tremura, a oscila* – cu sens iterativ – etc.*)* sau al unor locuţiuni şi expresii idiomatice (*a da în clocot, a da sângele, a se prinde la vorbă, a se pune pe treabă, a o lua la fugă* – cu sens inceptiv –, *a duce la bun sfârşit, a duce până la capăt* – cu sens finitiv – etc.). (Cf. *ibidem,* p. 37 ş. urm. şi p. 86 ş. urm.)

O a treia direcţie, de dată mai recentă, este reprezentată de cercetători care admit existenţa categoriei gramaticale a aspectului, ce se concretizează la nivelul întregii sintagme verbale. În *Gramatica limbii române,* Dumitru Irimia defineşte categoriile gramaticale ca fiind „modalităţi specifice de reflectare în conştiinţa lingvistică a vorbitorilor unei limbi a variatelor moduri de a fi, în funcţie de diferite raporturi în care sunt înscrise ele înseşi sau numai cuvintele care le denumesc: semantic, deictic, sintactic, pragmatic".(Irimia, 1997, p. 28.) Conţinuturile categoriilor gramaticale se dezvoltă formal, la toate nivelurile limbii (morfologic, sintactic şi lexical), şi prin mărci suprasegmentale (accentul sau intonaţia. (Cf. *ibidem,* p. 34.)Aşadar, categoriile gramaticale nu mai sunt definite ca un sistem de opoziţii morfologice prin care se exprimă un conţinut gramatical, ci acest conţinut se manifestă în cadrul întregii sintagme. Conform autorului, „aspectul se dezvoltă ca expresie lingvistică a modului de desfăşurare în timp, din perspectiva subiectului vorbitor, a acţiunii verbale, în interiorul raportului enunţ-enunţare". (*Ibidem,* p. 211.) La nivel formal actualizează, în cadrul opoziţiilor temporale, sensul imperfectiv/perfectiv (*împlinit/neîmplinit*).Astfel, prezentul este indiferent faţă de aspect; trecutul manifestă opoziţiile perfectiv/imperfectiv, concomitent cu cele temporale, prin temele flexionare de perfect şi de imperfect; la viitor, aspectul se suprapune opoziţiilor temporale, viitorul I exprimând imperfectivul, iar viitorul II – perfectivul. Celelalte moduri nu prezintă interes din acest punct de vedere, datorită conţinutului lor semantic. Opoziţia perfectiv-imperfectiv poate fi pusă în legătură şi cu alte valori: momentan, durativ,

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7
BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

frecventativ, incoativ, continuativ, terminativ etc. Privind dintr-o altă perspectivă, Irimia face distincţia între *aspectulsubiectiv* („expresie a modului specific de înscriere de către vorbitor a temporalităţii acţiunii verbale în durata enunţării") (*Ibidem*, p. 212.) şi *aspectul obiectiv* („expresie a modului specific de desfăşurare a acţiunii verbale în durata enunţului"). (*Ibidem*) Prin aspectul subiectiv, vorbitorul modalizează temporalitatea, aducând precizări cu privire la caracterul încheiat sau neîncheiat al acţiunii. El redă opoziţiile perfectiv/imperfectiv şi se exprimă prin morfemele cu ajutorul cărora se actualizează categoria gramaticală a timpului. *Aspectul obiectiv* descrie modul în care decurge acţiunea sau etape ale desfăşurării acesteea. El dezvoltă opoziţiile singularitate/pluralitate şi opoziţiile iminent/incoativ/continuativ/terminativşise realizează prin diferite mijloace. La nivel lexical, derivarea cu prefixe exprimă sensul de pluralitate, cu valorile frecventativă sau iterativă, (prin prefixul *re-*)şicel incoativ (prin prefixul *a-*). La nivel sintactic, semiauxiliarele de aspect arată iminenţa (prin verbele *a sta,a vrea, a trage* şi *a da*). La nivel semantic, verbele cu sens lexical aspectual (*a începe, a termina, a continua, a dura, a se întrerupe, a repeta, a se porni, a se apuca* etc.) indică toate valorile. Nu în ultimul rând, semnificaţiile aspectului obiectiv sunt actualizate şi prin adverbe, utilizate ca modalizatori (*tot, mai, iar* etc.)sau ca unităţi lexicale cu funcţie sintactică (*din nou, mereu* etc.). (Cf. *ibidem*, p. 211 ş. urm.) Se observă că autorul include în clasa semiauxiliarelor doar câteva verbe care s-au abstractizat şi s-au gramaticalizat în mare măsură. În opinia sa, semiauxiliarele au o flexiune mai puţin bogată şi se caracterizează printr-un grad mai mare de abstractizare, fără a fi vide semantic precum auxiliarele. (Cf. *ibidem*, p. 163-164.) De exemplu, semiauxiliarele de aspect în cauză, stau doar la prezent şi imperfect indicativ sau perfectul potenţial obtativului şi sunt strâns legate de valoarea perfectivă. Ele au un caracter instrumental, sensul lor fiind legat de întreaga sintagmă. (Cf. *ibidem*, p. 167-168.)

Deşi nu se defineşte în mod explicit conceptul de *categorie gramaticală,* în noua ediţie a *Gramaticii* Academiei se admite categoria gramaticală a aspectului. Conform autorilor, „Aspectul este categoria specifică verbului care dă seama de structura intervalului de desfăşurare a procesului comunicat prin grupul verbal".(*Gramatica limbii române,* 2005, p. 449.)El interferează cu timpul dar nu este o categorie gramaticală de tip deictic, acesta fiind indiferent în privinţa momentului în care se desfăşoară acţiunea. Opoziţiile aspectuale se stabilesc în funcţie de unele trăsături semantice ale grupului verbal. În cadrul trăsăturii *delimitat* seexprimă opoziţile perfectiv/nonperfectiv, a căror

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

semnificaţie este „acţiune încheiată/acţiune în desfăşurare". Ele se realizează prin forme specializate, în cadrul timpurilor verbale, cărora li se subordonează. Se disting timpuri perfective (perfectul tuturor modurilor, mai mult ca perfectul şi viitorul anterior) şi timpuri imperfective (prezentul tuturor modurilor, viitorul propriu-zis şi imperfectul indicativ). Trăsătura *durativ* distinge între valorile durativ/momentan (punctual). Aceste valori se realizează la nivel lexical, prin sensul verbelor care pot fi durative (*a rătăci, a creşte, a aştepta* etc.) sau momentane (*aadormi, a apărea* etc.), care, la rândul lor, se combină cu adverbe cu sens durativ (*în tot acest timp, timp de,de o săptămână/an/lună, până la prânz/iarnă/anul* etc.) sau sens momentan (*imediat, într-o clipă*).Trăsătura *determinat* distinge valorile aspectuale individual/determinat (generic). Procesele individuale sunt fixate precis în timp, iar procesele generice au caracter atemporal. Prin urmare, aceste valori se deduc din context. În cadrul trăsăturii *numărabil* se disting valorile unic (semelfactiv)/iterativ, a căror semnificaţie este „acţiune petrecută o singură dată/acţiune repetată". Valoarea iterativă se exprimă la nivel lexical, prin adverbe cu sens iterativ (*de câteva ori, săptămânal, în fiecare zi* etc.) şi prin derivarea unor verbe cu prefixul *re-*. Trăsătura *schimbare* distinge valorile linear/progresiv, a căror semnificaţie este „schimbare desfăşurată în ritm constant/schimbare desfăşurată prin creşteri graduale". Progresivul se exprimă prin verbe dinamice (*a se îngusta, a se lărgi, a se înfrumuseţa* etc.), care se combină cu adverbe ca *tot mai, din ce în ce* etc. Trăsătura *ivizibil* desemnează „fragmentarea procesului în etape" şi exprimă valorile incuativ/continuativ/terminativ. Se realizează cu ajutorul verbelor de aspect, numite şi *operatori aspectuali*, care se combină cu verbe la conjunctiv, infinitiv, participiu sau supin şi cu substantive. Spre deosebire de verbele pline semantic, acestea au un sens abstract şi, alături de formele verbale menţionate anterior, alcătuiesc predicatul complex. Ele redau diferite faze ale proceselor: incoativă (*a începe, a se apuca de, a se da la/în, a se lua de, a porni pe, a prinde a/să, a se pune pe* etc.), continuativă (*a continua, a urma* etc.) şi terminativă (*a înceta, a isprăvi, a sfârşi, a ajunge la, a se lăsa de, a se opri din* etc.). (Cf. *ibidem*, p. 449 ş. urm.)

În *Gramatica de bază a limbii române,* categoriile gramaticale sunt „semnificaţii/valori gramaticale care îşi găsesc o marcare flexionară repetabilă pentru o clasă numeroasă de cuvinte şi în funcţie de care clasele de lexeme îşi schimbă forma în cursul flexiunii".(*Gramatica de bază a limbii române,* 2010, p. 5.) Autorii admit existenţa categoriei gramaticale a aspectului în limba română: „Aspectul prezintă schimbarea de stare desemnată de verb, din punctul de vedere al desfăşurării sale, care poate fi văzută: ca

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

un eveniment unic, de obicei de scurtă durată (=aspect punctual sau momentan) sau ca aflat în desfăşurare într-un interval mai îndelungat (=aspect durativ sau continuu), ca încheiată (=aspect perfectiv) sau neîncheiată(=aspect imperfectiv), ca întâmplându-se o singură dată sau repetându-se (=aspect iterativ), ca fiind în pregătire (=aspect prospectiv), în curs de a începe (=aspect incoativ), în desfăşurare (=aspect continuativ) sau în curs de încheiere (=aspect terminativ)". (*Ibidem,* p. 243-244.) Deşi aspectul nu este marcat prin morfeme gramaticale specifice, el se exprimă solidar cu timpul. La nivel lexical este marcat prin verbe aspectuale, numite şi *operatori verbali aspectuali* (*a continua, a începe, a termina* etc.), prin semnificaţia unor adverbe (*mai departe, în continuare* etc.) şi prin particule adverbiale sau semiadverbe (*tot, mai* etc.). Timpurile verbale exprimă valorile imperfectiv, perfectiv, momentan, durativ şi iterativ. Prin sensul lor lexical inerent, verbele pot fi durative (*a rătăci, a creşte, a aştepta* etc.) sau punctuale (*aadormi, a apărea* etc.). Valorile prospectiv, incoativ, continuativ şi terminativ sunt exprimate în cadrul predicatului complex, format dintr-un verb de bază la conjunctiv, infinitiv, participiu sau supin şi un *operator verbal aspectual,* care variază după mod, timp, persoană şi număr. (Cf. *ibidem,* p. 243 ş. urm.)

Opiniile referitoare la aspectul verbal sunt şi acum controversate din cauza modului în care lingviştii definesc conceptul de *categorie gramaticală.* Dacă prin această noţiune se înţelege un sistem de morfeme specializate care redă o semnificaţie gramaticală şi caracterizează anumite părţi de vorbire, atunci categoria gramaticală a aspectului nu este specifică verbului românesc; acesta exprimă valori aspectuale prin mijloace improprii (la nivel lexical, sintactic sau în cadrul sistemului temporal). Dacă însă prin *categoriegramaticală* se înţelege o serie de trăsături semantico-gramaticale care caracterizează întreaga sintagmă, atunci admitem existenţa categoriei gramaticale a aspectului şi în limba română.

BIBLIOGRAFIE

Avram, Mioara, *Gramatica pentru toţi,* Editura Academiei R.S.R., Bucureşti, 1986.

Coteanu,Ion, *Gramatica de bază a limbii române,* Editura Garamond, Bucureşti, 1993.

Dimitriu, Corneliu, *Tratat de gramatică a limbii române,* vol. I *Morfologia,* Editura Institutul European, Iaşi, 1999.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)

Dimitriu, Corneliu, *Gramatica limbii române explicată,* vol. I *Morfologia*, Editura Junimea, Iaşi, 1979.

Dimitriu, Corneliu, *Observaţii în legătură cu verbele semiauxiliare de aspect,* în „Limba română", XVI, 4, 1967.

Evseev, Ivan, *Semantica verbului*, Editura Facla, Timişoara, 1974.

Gramatica de bază a limbii române, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2010.

Gramatica limbii române, vol. I, Editura Academiei R.P.R., Bucureşti, 1963.

Gramatica limbii române, vol. I *Cuvântul,* Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.

Graur, Alexandru, *Urme de aspect în româneşte,* în „Limba română", XVIII, 4, 1969.

Graur, Alexandru, *Gramatica azi*, Editura Academiei R.S.R., Bucureşti, 1973.

Guţu Romalo, Valeria, *Repetiţia. Procedeu sintactic de exprimare a aspectului în limba română,* în „Studii şi cercetări lingvistice", XI, 3, 1960.

Guţu Romalo, Valeria, *Semiauxiliarele de aspect?,* În „Limba română", X, 1, 1961.

Iordan, Iorgu, *Limba română contemporană,* Editura Ministerului Învăţământului, Bucureşti, 1956.

Iordan, Iorgu, Guţu Romalo, Valeria, Niculescu, Alexandru, *Structura morfologică a limbii române contemporane,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1967.

Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, *Limba română contemporană,* Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978.

Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române,* Editura Polirom, Iaşi, 1997.

Mişan, Andrei, *Categoria gramaticală a aspectului verbal I,* în „Cercetări de lingvistică", XIV, 2, 1969.

Mişan, Andrei, *Categoria gramaticală a aspectului II,* în „Cercetări de lingvistică" XV, 1, 1970.

Pătruţ, Ioan, *Studii de limba română şi slavistică,* Editura Dacia, Cluj, 1974.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3990 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:41 UTC)